

LBRIS

We know
books

COLUM McCANN

Transatlantic

Traducere din limba engleză
GABRIELA TĂNASE

editura rao

LIBRIS

We know
books

CARTEA ÎNTÂI

1919

Umbra norilor

Era un fost bombardier modificat. Un Vickers Vimy¹. Tot numai lemn, pânză și cabluri. Era un avion mare și greoi, dar Alcock îl privea cu duiosie, ca pe-un micuț iute de picior. De câte ori se urca la bord, îl bătea afectuos cu mâna pe fuselaj, săltându-se apoi în carlingă, alături de Brown. O singură mișcare agilă. Cu mâna pe manșă și cu piciorul pe palonier, se simțea deja plutind prin aer.

Cel mai mult îi plăcea să se ridice deasupra norilor și apoi să zboare în lumina soarelui. Se apleca peste margine ca să vadă umbra mișcătoare a avionului, când mai lată, când mai îngustă, luncând pe norii albi de dedesubt.

Brown, navigatorul, era mai rezervat – nu prea se simțea în largul său să-și facă astfel cunoscute trăirile. Stătea puțin plecat în față, în carlingă, atent să deslușească rapid orice semnal transmis de aparat. Era expert în a intui direcția vântului, însă cea mai mare încredere o avea în tot ce putea însemna contact direct: busole, hărți, nivelul combustibilului din rezervorul de sub picioarele lui.

¹ Bombardier britanic folosit cu succes în timpul Primului Război Mondial și o perioadă după terminarea acestuia, atât în domeniul militar, cât și în cel civil. Între cele două războaie mondiale, aparatul de zbor a stabilit mai multe recorduri pe distanțe lungi, cel mai faimos fiind atins cu ocazia primei traversări fără oprire a Oceanului Atlantic, un zbor realizat de piloții Alcock și Brown, în iunie 1919. (n.tr.)

Era exact momentul în care, în acel secol, ideea de gentleman căpătase aproape proporțiile unui mit. Marele război zdruncinase întreaga lume. De pe uriașele tambururi de metal ale ziarelor se rostogoleau știri groaznice cu privire la dispariția a șaisprezece milioane de oameni. Europa arăta ca un creuzet de oase.

Alcock mai pilotase avioane de luptă. Bombe de calibru mic lansate pe sub trenul de aterizare al aparatului de zbor. Îl simțea apoi cum, mai ușor, se smucea în sus, în noapte. Scottea capul din carlinga deschisă și urmărea ciuperca de fum ridicându-se în urma lui. După care echilibra avionul și lua direcția spre casă. În clipele acelea, tot ce-și dorea Alcock era să rămână un anonim. Să zboare mai departe prin întuneric, în spațiul liber presărat cu stele. Apoi, în fața sa apărea un aerodrom, cu sârma ghimpată luminată ca un altar într-o biserică ciudată.

La rândul său, Brown efectuase mai multe zboruri de recunoaștere. Avea un talent deosebit pentru tot ce însemna calcul. Putea transpune orice rută într-o serie de numere. Chiar și la sol continua să calculeze, descifrând noi modalități de a-și aduce avionul cu bine acasă.

Cei doi bărbați știau foarte bine ce însemna să fii doborât.

Turcii îl prinseseră pe Jack Alcock în timpul unui bombardament la mare distanță deasupra golfului Suvla și-i ciuruiseră aparatul cu foc de mitralieră, pulverizându-i elicea din stânga. El și cei doi membri ai echipajului se aruncaseră în mare, îndreptându-se înot spre mal. Fuseseră apoi mânați goi spre locul în care turcii aduseseră niște mici cuști de lemn, pentru prizonierii de război. Deschise în fața intemperiilor. Alături de el se afla un galez cu o hartă a constelațiilor, astfel că Alcock își exersase talentul de navigator, blocat în tabăra turcească sub cerul ca bătut în cuie al nopții. Era suficient să arunce o privire în sus pentru a ști ora exactă. Totuși, dorința lui cea mai arzătoare era să cârpăcească un motor. Când fusese mutat într-un lagăr din Kedos, dăduse ciocolata primită de la Crucea Roșie în schimbul unui dinam, șamponul pentru câteva piese de tractor și meșterise câteva ventilatoare artisanale numai din bucăți de sârmă, de bambus, din buloane și baterii.

Teddy Brown era și el fost prizonier de război, după ce fusese forțat să aterizeze în Franța, în timpul unei misiuni de recunoaștere. Un glonț îi zdrobise piciorul. Un altul îi perforase rezervorul de combustibil. În timp ce avionul se prăbușea, își aruncase aparatul de fotografiat, făcuse hărțile bucăți și le risipise-n vânt. El și copilul puseseră avionul B.E.2c pe burtă într-un lan de grâu noroit, opriseră motorul și ridicaseră mâinile în fața inamicului. Acesta venise în pas alergător din pădurea de la orizont, pentru a-i trage din epavă. Brown simțea mirosul benzinei care se scurgea din rezervor. Unul dintre friți avea între buze o țigară aprinsă. Deși Brown era vestit pentru caracterul său rezervat, de data asta se trezise urlând, în încercarea de a-l opri pe neamț – în ciuda strigătelor lui, acesta continua să avanseze, cu țigara fumegându-i între buze. *Mă scuzați!* Un mic nor de fum se rostogolea mai departe din gura neamțului. *Nein, nein!* Disperat, Brown își aruncase brațele în sus și zbierase din nou, de data asta în engleză: *For fucksake, stop!*¹

Neamțul înțepenisese, își dăduse capul pe spate, rămăsese o clipă astfel, încă mestecând țigara aprinsă, după care își reluase goana spre avion.

Povestea asta îl făcea pe fiul lui Brown să moară de răs ori de câte ori o auzea, înainte să plece și el la război, după douăzeci de ani. *Mă scuzați! Nein, nein!* De parcă neamțului îi ieșise cămașa afară din pantaloni sau uitase să-și lege șiretul la pantofi.

Brown fusese expediat acasă cu puțin timp înainte de încheierea armistițiului, după care își pierduse boneta când, plin de entuziasm, o aruncase în aer în Piccadilly Circus. Fetele purtau ruj roșu-aprins, iar poalele rochiilor li se învârteau în jurul genunchilor. Hoinărise pe malul Tamisei, urmărind firul apei până în punctul în care se contopea cu cerul înnegurat.

Alcock nu reușise să se întoarcă la Londra mai devreme de luna decembrie. Îi urmărise cu privirea pe conaționali săi, în costume negre și cu pălării melon, croindu-și drum printre ruine. Pe o alee

¹ Pentru numele lui Dumnezeu, oprește-te! (în lb. engleză în text, n.tr.)

din apropierea șoselei Pimlico, se alăturase unei găști care făcea o miuță, lovind și el cu piciorul într-o bășică de porc. Se simțea de parcă ar fi plutit din nou prin aer. Își aprinsese o țigară și urmărise rotocoalele de fum ridicându-se în aer.

Când s-au întâlnit pentru prima dată la uzinele Vickers din Brooklands, la începutul anului 1919, Alcock și Brown și-au dat seama imediat că amândoi aveau nevoie s-o ia din nou de la capăt. Să-și șteargă toate amintirile. S-o ia de la zero, oricât de greu ar fi fost, dar cu toată energia de care erau capabili, și să uite de război. Să transplanteze o inimă nouă într-un trup bătrân. Nu mai voiau să-și amintească de bombele neexplodate sau de prăbușiri și arsuri, sau de șirul de celule în care fuseseră închiși, sau de monștrii abisului cu care se confruntaseră noapte de noapte. În loc de asta, discutau acum animați despre Vickers Vimy. Micul și rapidul aparat de zbor.

Vântul bătea cu putere dinspre Newfoundland, fugărind norii deasupra Atlanticului. O mie opt sute de mile¹ de ocean.

După ce sosiseră cu vaporul din Anglia, cei doi se instalaseră la hotelul Cochrane, așteptând avionul. Vimy sosise împachetat în patruzeci și șapte de lăzi mari din lemn. Spre sfârșitul primăverii. Un suflu înghețat plutea în aer. Alcock și Brown angajaseră hamali ca să care lăzile din port. Le încărcaseră apoi în căruțe și pe spinarea cailor și asamblaseră aparatul pe câmp.

Pășunea se afla la marginea localității St. John, pe un mic deal cu vârful rețezat. O suprafață netedă de circa trei sute de iarzi², cu o mlaștină la un capăt și cu o pădure de pini la celălalt. Urmaseră zile de sudat, lipit, polizat, cusut. Lăcașurile pentru bombe fuseseră înlocuite cu rezervoare suplimentare pentru benzină. Lui Brown asta îi plăcea cel mai mult. Aveau să folosească bombardierul într-un mod cu totul diferit, scoțând din el tot ce avea legătură cu războiul, puterea de a produce masacre.

¹ Milă marină (1 852 metri) (n.tr.)

² Iard (0,9144 metri) (n.tr.)

Ca să niveleze pășunea, folosiseră detonatoare – după ce aprinseseră fitilele, spulberaseră stâncile cu dinamită, dărâmaseră zidurile și gardurile, apoi îndepărtaseră movilele de țărăniță. Deși era încă vară, un suflu rece se simțea în aer. Cărduri de păsări lunecau pe cer.

După două săptămâni, terenul era gata. Pentru cei mai mulți dintre oameni, nu era altceva decât o altă bucată de pământ, dar – în ochii celor doi piloți – arăta ca un aerodrom fabulos. Controlau pista acoperită cu iarbă și direcția vântului, studiind în ce parte se aplecau copacii și orice urmă de nor de pe cer.

Mulțimi de gură-cască se îmbulziră să vadă avionul. Unii nici măcar nu se urcaseră vreodată într-un automobil – era cu atât mai puțin probabil să fi văzut un aeroplan în viața lor. De la distanță avea forma unei libelule. Avea o lungime de 42,7 picioare¹, o înălțime de 15,25 picioare și anvergura aripilor de 68 de picioare. Cântărea 13 000 de *pounds*², după ce fusese încărcat cu 870 de galoni³ de benzină și cu 40 de galoni de ulei. Unsprezece *pounds* pe piciorul pătrat. Cadrul de pânză era alcătuit din mii de cusături.

Rezervoarele suplimentare permiteau un zbor lung de 30 de ore. Avea o viteză maximă de 103 mile⁴ pe oră, în absența rafalelor de vânt, o viteză de croazieră de 90 mph și o viteză de aterizare de 45 mph⁵. Biplanul era dotat cu două motoare cu răcire cu apă Rolls-Royce Eagle VIII, de 360 de cai putere și 1 080 rotații pe minut, cu doisprezece cilindri în două linii de câte șase, fiecare motor propulsând o elice din lemn cu patru palete.

Vizitatorii pipăiau lonjeroanele, ciocăneau în metal, trăgeau de pânza bine întinsă pe aripi, ca s-o audă șuierând. Puștii își așterneau numele pe o parte a fuselajului.

Fotografii prezenți își traseră husele negre deasupra lentilelor. Alcock poza în fața aparatelor, umbrindu-și ochii cu mâna ca un

¹ Picioar (30,5 centimetri) (n.tr.)

² Pound (453,6 grame) (n.tr.)

³ Galon (măsură de capacitate = 3,34 litri) (n.tr.)

⁴ Milă terestră (1 609 metri) (n.tr.)

⁵ Miles/hour, mile/oră (n.tr.)

bătrân explorator. „A început numărătoarea inversă!“ strigă el, apoi sări de la o înălțime de nouă picioare în iarba udă de dedesubt.

Ziarele scriau că totul era posibil acum – lumea devenise mai mică. La Paris se puneau bazele Ligii Națiunilor.

W.E.B. Du Bois convocase Congresul Pan-African, cu participarea delegațiilor din cincisprezece state. La Roma, lumea asculta discuri cu muzică jazz. Radioamatorii transmiteau semnale la o distanță de sute de mile cu ajutorul aparatelor cu lămpi. Într-o zi, deloc departe, urma să fie posibil să citești în aceeași zi *San Francisco Examiner* la Edinburgh, sau Salzburg, sau Sydney, sau Stockholm.

La Londra, lordul Northcliffe oferise un premiu de 10 000 de lire, în *Daily Mail*, primilor oameni care urmau să traverseze Atlanticul, aterizând pe celălalt mal. În competiție intraseră cel puțin încă alte patru echipaje. Hawker și Grieve se prăbușiseră deja în apă. Alții, precum Brackley și Kerr, stăteau pregătiți pe aerodromuri de-a lungul coastei, în așteptarea unor condiții meteo mai bune. Zborul trebuia efectuat în șaptezeci și două de ore. Nonstop.

Circulau zvonuri despre un texan bogat care ar fi dorit să-și încerce norocul, la fel ca și un prinț maghiar și, mai rău decât atât, un neamț de la Luftstreitkräfte, fost expert în bombardamente la mare distanță în timpul războiului.

Se răspândise vestea că redactorul-șef al publicației *Daily Mail*, adjunctul lordului Northcliffe, făcuse ulcer la gândul că un neamț ar fi putut câștiga premiul.

– Un neamț! Un neamț afurisit! Ferească Dumnezeu!

Trimisese reporteri pentru a afla dacă nu cumva inamicul, deși înfrânt, ar fi putut să câștige această cursă.

Redactorul-șef se agita neîntrerupt în tipografia de pe Fleet Street, unde erau culese literele fierbinți, cu mintea la viitoarele manșete. Pe căptușeala hainei, soția îi cususe un Union Jack, stegulețul britanic, pe care-l pipăia din când în când cu evlavie.

– Dați-i bătaie, băieți! mormăia el. Voi doi. Dați-i bătaie, veniți înapoi acasă, la Blighty!

În fiecare dimineață, cei doi aviatori cazați la hotelul Cochrane își luau micul dejun – terci de fulgi de ovăz, ouă, șuncă, pâine prăjită –, după care străbăteau cu automobilul străzile abrupte și urmau șoseaua ce ducea spre pădure și spre câmpul acoperit de iarba pudrată cu promoroacă. Dinspre ocean veneau rafale reci de vânt. Își montaseră un dispozitiv electric în combinezoanele de zbor, ca să le poată încălzi cu ajutorul bateriei, și își căptușiseră căștile cu bucăți suplimentare de blană, la fel ca și mănușile și ghetele.

Trecu o săptămână. Apoi, două. Vremea proastă îi ținea în loc. Nori. Furtună. Alte previziuni meteo. În fiecare dimineață, cei doi aveau grijă să se bărbierească. Un ritual executat la capătul aceluiași câmp. Într-un cort amplasaseră un lighean de metal alături de un mic arzător cu gaz, ca să încălzească apa. Un capac de roată le servea drept oglindă. Când terminau, vărau aparatele de ras în rucsacurile personale, ca să le aibă la îndemână atunci când aveau să aterizeze: voiau să fie siguri că, odată ajunși în Irlanda, vor arăta decent, proaspat rași, niște membri prezentabili ai imperiului.

În zilele tot mai lungi ale lunii iunie, spre seară, așezați sub aripile aparatului de zbor, își aranjau cravatele și le explicau ce aveau de gând să facă reporterilor canadieni, americani și britanici, sosiți acolo în speranța că-i vor vedea decolând.

Alcock era din Manchester și avea douăzeci și șase de ani – uscățiv, chipeș, îndrăzneț, avea stilul unui om vizionar, gata oricând să izbucnească-n râs. Avea un ciuf des, brun-roșcat. Burlac, obișnuia să spună că iubea femeile, dar prefera motoarele. Nimic nu-i plăcea mai mult decât să dezassembleze unul dintre motoarele Rolls-Royce, apoi să-l refacă. Își împărțea sendvișurile cu reporterii: adesea, cu o mazăgă de ulei pe coaja feliei de pâine.

Brown stătea așezat pe lăzile de lemn, alături de Alcock. Arăta deja ca un om bătrân la cei treizeci și doi de ani ai săi. Se ajuta la mers de un baston, din cauza șchiopătăturii. Se născuse în Scoția, dar crescuse undeva în apropiere de Manchester. Părinții săi erau americani și avea un ușor accent de yancheu, pe care îl păstra cu grijă. Se considera un atlantist. Citea poezii antirăzboinice scrise de Aristofan și spunea că cel mai fericit era în zbor. Un solitar, deși nu-i

plăcea singurătatea. Unii afirmau că arăta ca un paroh, deși o scân-teie de un albastru intens îi juca mereu în ochi și se logodise recent cu o londoneză tânără și frumoasă. Îi trimitea lui Kathleen scrisori de dragoste, spunându-i printre altele că i-ar plăcea să-și arunce bastonul spre stele.

– Doamne Dumnezeule, exclamă Alcock, chiar i-ai scris așa ceva?

– Desigur.

– Și ea ce-a zis?

– A zis că așa rămâne fără baston.

– O, e clar! E moartă după tine!

În timpul discuțiilor cu presa, Alcock prelua inițiativa. Brown asculta în tăcere, jucându-se cu acul de cravată. În buzunarul interior ținea o sticlută pătrată cu brandy. Din când în când se răsucea, o scotea din haină și lua câte o dușcă.

Și Alcock obișnuia să bea tărie, dar nu pe ascuns, ci fericit, în public. Se rezema de tejgheaua barului de la hotelul Cochrane și in-tona *Rule, Britannia*¹ atât de fals, încât părea că dă dovadă de un umor ciudat.

Localnicii – în majoritatea lor pescari și câțiva tăietori de lemne – se acompaniau cu bătaii ritmice în mesele de lemn, în timp ce cântau despre cei care-și pierduseră viața pe mare.

Cântatul dura până târziu în noapte, cu mult după ce Alcock și Brown plecau la culcare. Chiar și de la etajul patru puteau auzi zgomotele din bar însoțite de hohote de râs și, mai târziu, *Maple Leaf Rag*² scos cu forțele din pian.

Hei, șterge-o, frățioare,

Eu poci vrăji astă nație,

Poci zgâlțâi astă lume din țâțâni

Cu Maple Leaf Rag.

¹ Cântec patriotic englez, asociat mai ales cu marina britanică, având la bază un poem scris de poetul scoțian James Thomson (n.tr.)

² Piesă de jazz creată de cunoscutul pianist și compozitor Scott Joplin (n.tr.)

Alcock și Brown se treziră la răsăritul soarelui, apoi așteptară ca cerul să se lumineze bine. Evaluară timpul probabil. Se duseră pe câmp. Jucară gin rummy. Apoi mai așteptară puțin. Aveau nevoie de o zi caldă, o lună luminoasă și un vânt favorabil. Socoteau că ar putea efectua zborul cam în douăzeci de ore. Nu se gândeau la un eventual eșec, dar, pe ascuns, Brown își făcuse testamentul, lăsându-i toate posesiunile sale lumești lui Kathleen. Ținea picul în buzunarul interior al tunicii.

Alcock nu-și bătea capul cu așa ceva. Avea încă vii în minte tero-riile războiului și se minuna uneori că încă mai era în viață.

– Ce mi s-ar mai putea întâmpla acum chiar nu-i mare scofală.

Bătu afectuos fuselajul lui Vimy, cu un ochi ațintit spre masa de nori ce se profila departe, spre vest.

– Exceptând, desigur, o blestemată de ploaie.

O privire aruncată-n jos dădea la iveală un șir de coșuri și de garduri și de turlle cu vârful ascuțit; vântul tăvălea iarba înaltă ca pe niște valuri argintii, râuri săltau prin albi, doi cai albi alergau frenetic pe câmp, șosele pietruite dădeau în drumuri forestiere – păduri, tufișuri, adăposturi pentru vaci, tăbăcării, șantiere navale, colibe de pescari, fabrici de prelucrarea codului, întreaga țară... plutim pe un nor de adrenalină și... Ia te uită, Teddy, acolo jos, un craniu plutește pe râu și o pătură e întinsă pe nisip, o fată se luptă cu lopata și găleata și o femeie își saltă-n sus poalele fustei. Mai departe, un tânăr cu un pulover roșu călărește un măgăruș pe malul oceanului, haide, dă-i bătaie, să ne mai rotim o dată, să-l băgăm un pic în sperieți pe acest flăcău cu umbra noastră...

În seara zilei de 12 iunie, fac un nou zbor de antrenament, de data asta în cursul nopții, astfel încât Brown să-și testeze hărțile Sumner. La 11 000 de picioare. Cu carlinga deschisă spre cer. Un frig teribil. Bărbații se ghemuiesc în spatele parbrizului. Le îngheață până și vârful firelor de păr.

Alcock vrea să simtă avionul, greutatea, înclinația față de axa transversală, centrul său de greutate, în timp ce Brown continuă să